

ZGODE I NEZGODE NA “DVANAESTOM DUBROVAČKOM” *Adventures Aboard “The Twelfth of Dubrovnik”*

Đivo Bašić, prof.

Viši kustos, Pomorski muzej u Dubrovniku

Austrijski car Franjo Josip I. nazočio je svečanom porincu “XII. dubrovačkog”, najvećega dubrovačkog jedrenjaka duge plovidbe.¹ Na vrhu nave ponosno se vijala hrvatska trobojnica toga gruškog popodneva 30. travnja 1875. Dubrovačko pomorsko društvo izgradilo je sedam jedrenjaka na Novom škaru u Gružu (od ukupno njih 13). Nava “XII. dubrovački” (nosivosti 1.264 t) najveći je brod ikad izgrađen u dubrovačkim brodogradilištima, kojih je tada bilo šest (s ukupno 427 zaposlenika), a u to doba (oko mjesec dana) bila je najveći jedrenjak austrijske trgovačke mornarice, te ujedno posljednji prodani brod Dubrovačkoga pomorskog društva 1888. godine.² Josip Bersa kaže da je taj jedrenjak bio “plod dubrovačke pomorske poduzetnosti i sjajne pomorske tradicije”.³

Godine 1950. na području općine Dubrovnik imenovani su povjerenici, to jest suradnici Pomorskog muzeja ondašnjega Jadranskog instituta ex-JAZU. Oni su bili ovlašteni (u ime ustanove) prikupljati sve predmete i arhivalije koje su u svezi s pomorstvom i životom naših pomoraca, te dragocjene podatke koji bi inače izbljedjeli pod utjecajem vremena. Takvi su se predmeti trebali brižljivo čuvati i ne odnositi s dotičnog područja, a to je i bio smisao ondašnjeg Zakona o zaštiti predmeta historijske i umjetničke vrijednosti. Vido Bogdanović (djed nekadašnjega gradonačelnika Dubrovnika) imenovan je povjerenikom za otok Lopud

¹ Ivo Perić, “Austrijski carevi i prijestolonasljednici u Dubrovniku”, Dubrovnik, god. XXIX, br. 6, Dubrovnik, 1986, str. 85.

² Ivo Perić, “O najvećem dubrovačkom jedrenjaku, izgrađenom u Gružu”, *Analiz Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, sv. XXXIII, Dubrovnik, 1995, str. 219-221.

³ Josip Bersa, *Dubrovačke slike i prilike 1800.-1880.* (pretisak), Nakladni zavod Hrvatski zapisnik, Hannover - Čakovec, 2002, str. 269.

početkom prosinca 1950. godine. U Pomorskom muzeju u Dubrovniku se pod br. 300/51. od 7. lipnja 1951. čuva zapis razgovora koji je on vodio s Ivom (pok. Jakova) Birimišom (rođ. 1872.) iz Dubrovnika, nastanjenim na Lopudu, koji je u ono doba bio jedini živi član posade dubrovačkoga jedrenjaka “Dvanaesti dubrovački”.

- Vi ste navigali na barku “Dvanesti dubrovački”?

- Kakvom barku! Ono je bila nava, i to nava da jon nije bilo para nadaleko. Kakvi bark, molim vas! Ja bi vam i sad nabrojio svaki kantun.

- A koliko ste imali godina kad ste pošli na more?

- Nepunijeh petnes godišta. Ukrca sam za “maloga od foguna”.

- Ima li sada još živ koji član posade s “Dvanestoga”?

- Otkle? Svi su pomrli, a samo ja osto, jer sam i bio najmlađi. Prije ovega rata sam dubito da bi mogo bit još živ skrivan Andrea Đakoni iz Komiže, pa sam mu napiso iz kuriozitati jednu dopisnicu - ma mi se ona, nakon nekoliko dana, vratila nase, a na njome je pisalo: “umro je”. I meni je blizu osamdeset, pa nijesam ni ja još zadugo.

- Koje vam je bilo prvo putovanje?

- Iz Sorije smo krcali minero i likvoraciju za Baltimor.

- Koliko je bilo posade na bordu?

- Dvadeset i sedam. Ma tega viađa imali smo i četiri, recimo, pasiđera, koje je Općina dubrovačka potpomogla da se uhitu Amerike. Zvali su se pasiđeri, ma su isto pošto goć radili na kuvjerti.

- Tko vam je bio kapetan i škrivan?

- Kapetan je bio pokojni Nikola Mičak. Prvi škrivan pok. Oskar Mičić, a drugi škrivan Andrea Đakoni. Prva su dva bili Dubrovčani, a treći je bio iz Komiže. Mičak i Mičić nijesu se čeli najbolje. Para mi sad videt onu fačendu s kučkom! Mičak je imo jednoga manjifikog kučka iz Terre Nuove. Jedrili smo lijepo uvečer u brži⁴, kad odjedanput neki mornar počeo se krivit da je kučak poletio u more. Mičak to čuo i odma komando da se "akola". Mi smo akolali, a on upalio oganj i počeo zvati kučka. Brod se fermo, kad, borami, kučak doplivo pod brod, a mi mu kalali skalu i kučak se agvanto, a tad se jedan mornar skalo i uhitio ga, te donio na kuvjertu. Mičak je bio vas blažen, ma je Mičić malo režo. Mičić nije trpio tega kučka, i svak je bio persvaz da ga je on rinuo u more, da se tako njega delibera.

- Govorite, nijesu se mogli?

- Onako po dubrovački, u rukavicama. Kad smo arivali u Baltimor, Mičak je nominan na Lloyd, a tad je Mičić uzeo komandu, jer je on imo da ispit od kapetana. Mičak je mene dobro hotio, pa mi je sve govorio da se dizbarkam i da mi je našo imbarak na jednomu pelješkome barku. Ja sam pošo videt ti bark, ma to je bio puno manji brod, pa mi je bilo nekako žo poč s velikoga na maloga, i osto sam na "Dvanestomu". Ti pelješki bark zvo se je "Fratelli F." i došo je u Baltimor iza nas.

- Koliko ste ostali u Baltimoru?

- Prilično dugo jer su nam šestorica od ekipađa dizertali, a opet smo morali promijenit kolonu od majstre.

- Zašto?

- E, bila je prognjela, pa su mornari rekli - ako se ne promijeni, da oni neće partit.

- To je bio velik posao?

- I kako! Sve je tokalo dizarmat, a onda smo pošli pod jednu mančinu. Tamo su dobro ricali i izvukli je kako štikadenat, a onda novu fikali na mjesto. Naša je bila od jednoga bokuna, a ova amerikana od tri, ma drvo lijepo, a vere stavljene - što ćete pitat - to je bila beleca videt.

- Je li bilo teško iskrčavanje karga?

- A ke! To je tako pošlo: pet, a pet - deset. Nego, napatili smo se s darama.

- Kakvim darama?

- Takoti, pa ne znate što su dare!? Da nema dara, prazan brod bi se izvratio jer bi ga arburata pripendala. Mi smo imali na kuvjerti s jedne i s druge strane lijepo ricanu po jednu veliku daru - to su vam uprav dva velika

⁴ Brise (fran.) - povjetarac

bloka drva. Kad se brod prazni, onda dare valja kalat po stranama da držu kontrapiz na moru.

- Kad ste sve to svršili, što je onda bilo?

- Došli su ljudi i uredili fudru internu i namjestili paratije, jer smo imali krcat žito za Anconu. Kad je to bilo gotovo, u momenat smo bili krcati i remučadur nas je uhitio sve do imbokature.

- Znači da ste krenuli s nepotpunom posadom?

- E da! Ma ko bi tako partio? Nije to bio vapor, nego nava na jedra, a čio bi vas samo videt jednu tiramolu! To je bila kapačitat, a ne danas: manicu u ruku, pa avanti-indietro! U Baltimoru smo uzeli tri Norveđina i tri Ingleza. A ma to su bili mornari i po. Trčali su po penulima kako mački, a u svaki su se mrmarski poso razumjeli. Jedino, mogli su popit kišu Božiju.

- Kakvo ste imali vrijeme?

- Prilično. Iz Amerike smo se uhitili Inglitere, pa se onda kroz Đibilteru uvalili u Mediteraneo i nekako se sporo uhitili Adriatika. Finalmente smo arivali pred Dubrovnik. Tu su nam učinili vizitu armaturi i svojta kapetana. Poslije tratamenta i čakulete mi smo digli jedra i uputili se put Ankone. Bili smo slabe sreće jer vjetar vazda kontra, pa nas je tokalo poč u Istriju. Tamo smo kosteđali i na finalu pođali u Polu. Tu smo ostali tri dana, a onda puhnuo burinet, a mi bjež'. U Ankonu smo arivali okolo ponoća i s punijem jedrima uješli u porat i surgali posred porta. To je bila beleza. Kad smo sve uredili, onda smo pošli spat. Ujutro su Norveđini i Inglezi učinili konat, uzeli svoje sake i partili na kraj, jer je bio kontrat do ankore u Ankoni. Kako su bili dobro plaćeni, tri su dana pjančevali dokle su i zadnji solad spendžali, a onda se prijavili konsulima da su nasred puta, i ovi ih uputili u Marsiliju, đe im je bilo lako opet nač imbarak ili konsula. U Ankoni iskrčavanje nije išlo tako brzo, a kad smo iskrčali, onda je tokalo piturat brod, jer ono žito što je upalo u sentine upalilo se i sve je drvo bilo pocrnjelo. Da ne zaboravim: tokalo nas je još ukrcat nekoliko gaeta sovrnje, pa smo onda partili u Triešće.

- Jeste li na tome putovanju imali kakvu nesreću ili nepogodu?

- Nijesmo. Jedino nam je u očeau jedan mornar upo u more. Pituravo je defora na krmi i nekako mu čedio ponat, a on u more. Sreća, odma se to videlo, akolala jedra, i spasili ga. Ma kako je uletio u more zajedno s vazom piture, onako smo ga istegli kako špacakomina i svi mu se smijali. To je bio jedan mornar iz Sansega.

- Vi hvalite vašega "Dvanestoga", a po čemu?

- Ma kako ga neću falit kad je to bilo nešto bolje od lastavice. Koliko puta bi videli koji brod na orizontu, pa u nekoliko ura ostavi ga po krmi. A na moru je sto ko

labud. Kad se porinuo u Gružu, u kamari mu je stala lijepa tabela, a na njome je pisalo:

“Svuda će te sreća sretati
I od morskijeh čuvati vala,
Jer si pred carem čestitim
S našijeh se srinuo žala.”

Ma, kad mu je prvoga viađa iz Amerike u Anversu ponijelo arburatu, onda se je ti kvadar dignuo i stavio u škafetin, a ja sam ga gledao neđe u kantunu kako kupi prašinu. “Dvanesti”, kad je porinut, imo je duple “kontra”, pa mu ih je odnijelo.

- A, recite mi, đe ste otputovali iz Trsta?

- Iz Triešća smo partili za Carigrad. Na temu putu me je tokala dizgracija s nogom i mene su ostavili u ošpedalu u Carigradu, đe mi je noga amputirana. “Dvanesti” je partio, a ja sam u ošpedalu osto jedanes mjeseca i moro zaboravit na more...

Posljednji zapovjednik “Dvanaestog dubrovačkog” bio je Dubrovčanin kap. Oskar Mičić (1865.-Vladivostok, 1924.; komodor - komandant Tršćanskog Lloydja). O prodaji toga najvećeg dubrovačkog broda na jedra (uratka brodograditelja kap. Boža Bradičića iz Lošinja) jednomu talijanskom društvu u Jakinu (Anconi) izviješten je na putovanju iz Smirne u New York, pa je brod i predao u New Yorku.⁵

Rukopis primljen: 26. 8. 2008.

⁵ Pomorski muzej Dubrovnik (PMD), Odbor izložbe Dubrovačkog pomorstva kroz vjekove, Korisponenca I, br. 128, 11. siječnja 1941. (Dopis Miće Mičića, kap. fregate u mirovini, Podsused, 4. siječnja 1941.)